

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 11/21 Fall 2016, p. 167-176

DOI Number: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.11277>

ISSN: 1308-2140, ANKARA-TURKEY

Article Info/Makale Bilgisi

✍ Received/Geliş: 15.11.2016

✓ Accepted/Kabul: 22.12.2016

✍ Referees/Hakemler: Prof. Dr. Ali YAKICI - Doç. Dr. Muammer
 Mete TAŞLIOVA

This article was checked by iThenticate.

BİR TÜRKÜNÜN BAĞLAMA DAYALI GÖSTERGESEL DÖNÜŞÜMÜ: MAMOŞ ÖRNEĞİ

İbrahim GÜMÜŞ*

ÖZET

Halk türküleri ortaya çıktığı toplumun hem köklerine ait hem de zamanının sosyal ve kültürel değerlerinden izler taşır. Aynı zamanda türküler sosyo-kültürel öğeleri birincil ya da ikincil kültür ortamlarıyla kuşaktan kuşağa zamanın çok ötesine geleceğe taşır. Sözlü kültür ortamında başlangıçta yaratıcısı bilinen ancak zamanla halk tarafından çok sevilen türkülerin bazıları anonimleşmiştir. Türkü hakkında geçmişten günümüze pek çok tanım yapılmıştır. Türkü, sözlüklerde hece ölçüsüyle yaratılmış, ezgili biçimde bestelenmiş manzume ve Türklere özgü şarkı olarak tanımlanmıştır. Türküler, yaratıldığı toplum yaşantısından izler taşır ve kültürel kodlarını içinde barındırır. Türküler, halkın mutluluğunu ve acısını aktaran manzum türlerdir. Birincil kültür ortamında türküler belli bir icracı tarafından ezgili bir biçimde söylenir. Türküler, icracı ve dinleyen arasında bir bağ oluşturur. Türküler, sözlü kültür ortamında kuşaktan kuşağa aktarma sırasında farklı icralar nedeniyle bazı değişimler geçirir. Bunun neticesinde de eş metinler ortaya çıkabilir. Bu durum ikincil kültür ortamında metne bağlı kalındığı için görülmez. Ancak elektronik kültür ortamında türküler, içinde buldukları bağlamlara göre yeni anlamlar kazanır. Türkülerin sözlü kültürdeki gösterge ve gösterilen ilişkileri, elektronik kültür ortamında değişir. Türküler, televizyon ve sinema gibi kültür endüstrileri tarafından göstergeleri bir değişme ve dönüşme tabii tutularak kullanılmaktadır. Bu bildiride Elazığ'da ihanetin bedeli olarak ortaya çıkan Mamoş türküsünün Türk televizyon dizisi olan Kurtlar Vadisi Pusu'da göstergelerinin değişerek evlat acısına dönüşümü metin okuma yöntemiyle incelenecektir.

Anahtar Kelimeler: Türkü, Gösterge, Dönüşüm, Mamoş Türküsü

---

* Yrd. Doç. Dr., Bartın Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, El-mek: igumus@bartin.edu.tr

---

A FOLK SONG'S CONTEXT BASED ON THE TRANSFORMATION OF SIGN: MAMOŞ EXAMPLE

ABSTRACT

The folk songs have overtones both its roots and time the social and cultural values of emergent community. It also carries the socio-cultural elements when the primary or secondary culture from generation to generation with the environment beyond the future. Oral culture medium, but was initially known as the creator of many popular songs by anonymous people over time. The folk song is defined as a poem written in the form of a syllable in the dictionaries, written in a loose form and specific to the Turks. Many definitions have been made about the folk song from the past. Folk songs, which traces the creation and hosting of community life carries cultural codes. It is a kind of folk song verse conveying the people's happiness and pain. In the primary culture environment, the folk song is sung by a certain performer in a loose form. Folk song creates a connection between performer and audience. In the oral cultural environment, the folk song is changed in some way due to the different performances during the transfer. As a result, variants arise. This condition is not observed because the medium is adhered to the secondary orality medium. But in electronic culture environment, folk songs have new meanings according to the contexts they are in. Folk songs in an oral culture indicator showing relationships, changes in the electronic culture medium. Folk songs, by the culture industry like television, cinema signs are used by subjecting a change and transformation. This paper will be examined method of reading text Mamoş songs, generated as infidelity in Elazığ, converted to the grief of losing a child in the Kurtlar Vadisi Pusu that Turkish television series.

STRUCTURED ABSTRACT

Folk songs is said with a certain melody of folk poetry. At first, the creator became anonymous in the primary oral culture environment after being apparent. It establishes a connection between the performer and the audience. The folk song is defined as a poem written in the form of a syllable in the dictionaries, written in a loose form and specific to the Turks. Many definitions have been made about the folk song from the past. It is a product of folk literature in a poetical structure that is performed in a certain environment which reflects the emotions, thoughts and dreams of the community, which conveys happiness or sadness, which includes important events. The concept of folk song, for the first time in Asiain in XV. century was used in poems in Eastern Turkistan with "aruz" prosody and a special melody. It is the oldest work that used folg song is Ali Şir Nevai's *Mizânu'l-Evzan*. In the Anatolian geography, in the 19th century, Öksüz Dede gave his first examples.

The cultural environment in which the folk songs are created, performed and transplanted remains important in terms of Turkish culture as it is in other cultures day by day in the mythological period. Folk songs usually appear on an event, desire and excitement.

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 11/21 Fall 2016

There may be some changes in the lyrics and melodies of folk songs during the transmission from generation to generation in the primary orality. Sometimes these changes cause different variants of a folk song. Folk songs are also performed in a secondary culture environment such as radio and television, in addition to the oral culture which was created first. Folk songs gain different meanings in terms of the relation between signifier and signified according to usage areas in the secondary orality. The sign concept established between signifier and signified by Saussure explains linguistic and content of the texts. The sign itself actually represents an object and takes its place, so that we can talk through the language about objects or situations that are not there at the moment.

The TV series “Kurtlar Vadisi Pusu” (The Valley of the Wolves, Ambush) is a phenomenon tv series broadcast from 2003 until the day. The series is the continuation of the 97th episode of the Kurtlar Vadisi, made by Pana Film, and the Kurtlar Vadisi Terror series, which was banned by the RTÜK (Radio and Television Supreme Council) after two parts in 2007. The series have been broadcast int Atv, Show Tv, Star, but the broadcast time and the day have not changed. In the Kurtlar Vadisi series, in general, an organization that starts from the streets of Turkey, gradually climbs up in a hierarchical unity and turns into a "council" of mafia barons at the top, and the adventures of those who try to fight with this organization are explained. Ali Candan, the hero of the series, takes his name for Polat Alemdar by sacrificing himself for the Turkish people and altering his face and whole life with an aesthetic operation. The hero's closest friend is Memati Baş.

“Kurtlar Vadisi” produces the primary orality products in many departments by rewriting both directly and intertextual relations. Because the folk songs reflect the emotions and thoughts of the people better and affects audiences from the melodic point of view, it has been used as relevant to the subject in various parts of the series. The television programs, which are products of the culture industry, make them a theatrical form because of these features of the Turks and bring them to their new meaning according to the place and purpose. So, they transforms them into the desired form. Music sub-structures of the examples of folk songs, are changing according to the rise of the secondary orality environment, the execution forms are different and collecting is carried out especially in the electronic orality such as television. Therefore, there are differences in the codes of the memory of the listeners. We see this differentiation in the Kurtlar Vadisi array, “Pencereden Bir Taş Geldi” - "A Stone from the Window Comes". The folk song is also known as “Mamoş” in the primary orality environment. There is a big difference between the story of the folk song who became popular with the scenario of “Kurtlar Vadisi Pusu” and the original story. The story about the creation of folk song in an oral primary orality explains the revenge of a deceived husband. In the story of Turkey's Elazığ province, Bekir Hodja's young and beautiful wife is deceiving him with handsome Mamoş. One night Bekir Hodja caught them and shot Mamoş in the heart and acquitted the court. As it is understood from the story, the folk song tells about the events that occurred as a result of the deception and is subject to a forbidden love. In the “Kurtlar Vadisi”, it tells about the loss of Memati's son Ali Memati. The Mamosh folk song

---

Turkish Studies

was in the 106th episode of the “Kurtlar Vadisi Pusu”. This episode starts with Mamosh folk song, there are tree branches with rain drops on the first scene. As the folk song continues, the cemetery comes to the screen, and while the death ceremony of Memati's son takes place in the picture, Mamoş is spoken except for a few dialogues for 25 minutes.

The audience who does not know the true story of the folk song will record the image, grief of the son shown to them in their minds. However, this reality is located in the place of the first sign by creating a virtual reality. In the primary orality, while the sign of the folk song was "sound", it changed into "sound and image" which showed in the electronic culture environment and was exposed to the change shown. The images that are completely contrary to the context of "forbidden love" that folk song is watching are creating a story by trying to harmonize with the words. Thus, the meaning of Turkish culture has changed by creating a new context according to the characteristics of its cultural environment.

Communication tools, such as television, have an important source of redefinition, creation and transmission of the culture. Folk song is preserved in word / content form with an individual repetition in the electronic culture environment, but it has been changed in terms of indication. The audience who listened to the folk song for the first time will have the above mentioned scenes in the mind as images and fiction. When the folk song is performed in an primary orality, different signs form in the minds of each of the listeners. None of the Mamosh characters created on the mind are like another one. However, in the all audience in the electronic cultural orality such as television, there are indications shown to them. For this reason, audiovisual electronic culture such as television has a restrictive and transformative function on the folk songs by connecting the subject to a narrow event or topic. However, broadcasting of the television at the national level has increased the level of awareness of the folk songs in singed regional area.

Conclusion

The folk songs are the treasure of symbols that carry cultural codes and cultural memory. It is inevitable that the media will benefit from this treasure. “Pencereden Bir Taş Geldi” – “A Stone from the Window Comes” folk song changed the signs of the story of creation by using in “Kurtlar Vadisi Pusu” TV Series. The subject that is wanted to be told on the series and the feeling to be kept alive is caught by this folk song. In the primary orality environment, while the demonstration of forbidden love was turned into an grief of the son in the electronic culture environment. In this transformation, the differentiation of sender, receiver, channel and context is of great importance. The secondary orality makes the oral culture products produced in a certain region known at the national level and increases its interest. In this context, primary orality is transformed and reproduced in an electronic orality environment very similar to itself.

Keywords: Folk Song, Sign, Transformation, Mamoş

Giriş

Türküler, halk şiirinin belirli bir ezgisiyle söylenir. Başlangıçta yaratıcısı belli olmakla birlikte sonradan W. J. Ong'un (2007) tanımıyla yazısız kültür olan birincil kültür ortamında anonimleşmiştir. Türkü, icracı ve dinleyen arasında bir bağ kurar. Türkünün kelime anlamı "Hece ölçüsüyle yazılmış ve halk ezgileriyle bestelenmiş manzume" (TDK Türkçe Sözlük, 1198: 1504) olarak tanımlanmaktadır. Kâmus-ı Türkî'de (1986: 1397) "Türlere has bir biçimde şarkı" tanımlaması onun Türküğe ait bir ezgisinin olduğunu bildirmektedir. Hikmet Dizdaroğlu (1968: 259) ve Cevdet Kudret'e (1980: 295) göre, türkü kavramı ilk defa XV. yüzyılda Doğu Türkistan'da aruz vezniyle yazılmış ve özel bir ezgiyle söylenmiş ürünler için kullanılmıştır. Türkü teriminin geçtiği en eski eser Ali Şir Nevai'nin Mîzânü'l-Evzan'dır. Anadolu sahasında ise ilk örneklerini XVI. yüzyıl halk şairlerinden Öksüz Dede vermiştir (Kaya, 2004: 147).

Cahit Öztelli, türkünün genel özellikleri hakkında şunları söyler: "Halkın iç âlemini yaşatan, beşikten mezara kadar bütün yaşayışını içine alan en dikkate değer edebî mahsuller türkülerdir... Genel olarak türkü adını taşıyan manzumelerde değişmez bir ölçü ve şekil yoktur. Yalnız saz şairleri tarafından sanat düşüncesiyle meydana getirilen türkülerde belli ve değişmez bir şekil vardır (Öztelli, 1953: 3-7)." Nihat Sami Banarlı, türküyü "koşma şeklinde bir manzumenin her dörtlüğüne bir veya bir mısra ilavesiyle söylenen bir halk şiiri (Banarlı, 1950: 89)" olarak tanımlar. Türkü'nün geçmişten günümüze kadar pek çok tanımı yapılmıştır. Ancak Ali Yakıcı'nın yaptığı tanım kapsayıcı ve güncel olması bakımından önemlidir: "Duygu, düşünce, hayal ve birey ya da toplum olarak doğumdan ölüme kadar yaşanan, insan ve toplumda iz bırakan bütün olayları dile getiren, sevinçli ya da üzüntülü zamanlardaki coşku ve heyecanı yansıtan, kaynakları genellikle ozan, türkü yakıcı ve söyleyicisi kişilerden oluşan, hangi edebiyat şubesine ait ya da hangi biçim ve türde ortaya çıkmış olursa olsun halka mal edilerek anonimleşen, şölende, düğünde, toplantıda ve her türlü icra ortamında dillerden düşürülmeyen, icracısı, icra ortamı ve konusuna göre kendine has bir ezgiyle söylenen manzum ürünlere türkü denir (Yakıcı, 2007: 44)." Türkülerin yaratıldığı, icra edildiği ve nakledildiği kültürel ortam, mitolojik dönemden günümüze diğer kültürlerde olduğu gibi Türk kültürü açısından da önemini korumaktadır.

Türküler genellikle bir olay, arzu ve heyecan üzerine ortaya çıkar. Sözlü kültürde kuşakta kuşağa aktarım sırasında türkü sözlerinde ve ezgilerinde bazı değişimler olabilir. Bazen bu değişimler türkünün farklı varyantlarının oluşmasına neden olur. Türküler, ilk yaratıldığı sözlü kültür haricinde W. J. Ong'un (2007) da ifade ettiği yazı, matbaa, televizyon gibi teknolojik araçlarla sözü belli bir mekana bağlayan ikincil kültür ortamında da icra edilmektedir. Türküler ikincil kültür ortamında kullanım alanlarına göre gösteren-gösterilen ilişkisi açısından farklı anlamlar kazanır. Saussure'ün dilbilimine kazandırdığı gösteren ile gösterilen arasında kurulan gösterge kavramı metinlerin anlatım ve içerik düzlemlerini açıklar. Gösterenler düzlemi anlatım düzlemini, gösterilenler düzlemiyse içerik düzlemini oluşturur (Koç, 2011: 1126). Göstergenin kendisi aslında bir nesneyi temsil eder ve onun yerini alır, böylelikle dil aracılığıyla o an orada olmayan nesnelere ya da durumlar hakkında konuşmamızı sağlar. Dil göstergesi bir nesneyle bir adı birleştirmez, bir kavramla bir işitme imgesini birleştirir (Saussure, 1998:107). Ancak bu işitme imgesi fiziksel değildir soyuttur, yani kelimenin anlamlık olarak zihnimizde oluşturduğu tasarımdır.

Kurtlar Vadisi'ne "Pencereden Bir Taş Geldi"

Kurtlar Vadisi Pusu adlı televizyon dizisi 2003 yılında yayımlanmaya başlamıştır. Dizi Pana Film tarafından yapılan 97 bölüm süren Kurtlar Vadisi ve 2007 yılında 2 bölüm yayımlandıktan sonra RTÜK tarafından yayından kaldırılan *Kurtlar Vadisi Terör* dizilerinin devamı niteliğindedir. Show TV'de 2007 yılında yayım hayatına farklı isimle giren Kurtlar Vadisi Pusu bir aksiyon dizisidir. Başrolünü Necati Şaşmaz'ın oynadığı dizi, 4. sezonda Star TV'de, 6. sezonda TNT'de, 5, 7. ve 8.

Turkish Studies

sezonda Atv'de yayımlanmıştır. 9. sezondan itibaren ise Kanal D'de yayımlanmaya devam etmektedir. Bu anlamda Türk televizyon tarihinde uzun süredir yayımlanan ender dizilerden biridir. Güncel olaylara yer vermesi ve bunu dizi gerçekliğiyle yoğurması açısından da tarihi bir nitelik de taşımaktadır.

Kurtlar Vadisi dizisinde genel olarak Türkiye'nin sokak aralarından başlayıp, belli bir hiyerarşik düzen içinde kademe kademe yükselip en yukarıda mafya baronlarına (konsey) dönüşen bir örgüt ve bu örgütle mücadeleye soyunanların serüvenleri anlatılır. Bu toplumsal ve de bireysel yansımaları olan serüvenin kahramanı Ali Candan olarak büyüyen, devletin gizli birimleri bünyesinde özel olarak yetiştirilen daha sonra estetik bir ameliyatla yüzünü ve tüm hayatını değiştiren Polat Alemdar'dır. Hedefi yeni kimliğiyle mafyanın alt basamaklarından zirveye kadar tırmanıp Türkiye'de mafyayı çökertmektir (Türkçebilgi, 2012). Dizi, Kurtlar Vadisi Terör adıyla Şubat 2007 yılına kadar yayın hayatını sürdüürmüştür. Daha sonra Kurtlar Vadisi Pusu ismiyle TNT'de yayımlanmaya başlamıştır. Kurtlar Vadisi dizisinin oyuncularları şunlardır: Necati Şaşmaz (Polat Alemdar), Umut Tabak (Polat Alemdar) (Seslendirme), Gürkan Uygun (Memati Baş), Sönmez Atasoy Halo – (Halil İbrahim Kapar), Kenan Çoban (Abdülhey Çoban), Erhan Ufak (Güllü Erhan), Mustafa Üstündağ (Muro), Musa Uzunlar (İskender Büyük), vd (Türkçebilgi, 2012).

Kurtlar Vadisi dizisi pek çok bölümde sözlü kültür ürünlerini hem direkt olarak hem de metinlerarası ilişkiler yöntemiyle yeniden yazarak üretmektedir. Türküler halkın duygu ve düşüncelerini daha iyi yansıttığı için ve melodik açıdan da izleyicileri etkilediğinden dizinin çeşitli bölümlerinde o bölümün işlediği konuyla alakalı olarak kullanılmıştır. “Türküler melodik açıdan olduğu kadar, sözleri bakımından da incelemeye değer eserlerdir. Türkü sözlerinde topluma ait pek çok özelliği görmek mümkündür (Vural ve İstanbullu, 2016: 83).” Yaratıcı endüstri olarak da ifade edilen kültür endüstrisi ürünü olan televizyon programları türkülerin bu özelliklerinden dolayı onları tiyatral bir biçimde kurgular, kullandığı yere ve amaca göre onları yeni anlamlarına kavuşturur. Böylelikle onları istediği biçime dönüştürür. Türkü örnekleri günümüzde ikincil kültür ortamının yükselmesine bağlı olarak müzik alt yapıları değişmekte, icra biçimleri farklılaşmakta ve bilhassa televizyon gibi elektronik ortamda topluma ulaştırılmaktadır. Buna bağlı olarak türkülerin dinleyicilerin belleğindeki kodlarda farklılaşmalar olmaktadır. Bu farklılaşmayı Kurtlar Vadisi dizisinde “Pencereden Bir Taş Geldi” türküsünde de görürüz. Türkü, birincil kültür ortamında Mamoş adıyla da bilinmektedir. Sözleri şöyledir:

MAMOŞ TÜRKÜSÜ

Pencereden bir taş geldi,

Ben sandım ki Mamoş geldi.

Uyan Mamoş, uyan uyan,

Başımıza ne iş geldi.

Eyvah Mamoş, eyvah eyvah

Tabip getir yarama bak.

Penceresi yeşil yaprak,

Mamoş giyer kara kapak.

Kör olasın Bekir hoca,

Yatağımız kara toprak.

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 11/21 Fall 2016

*Eyvah Mamoş, eyvah eyvah
Tabip getir yarama bak.*

*Pencerenin önü çardak,
Rakı içtik bardak bardak.
Kör olasın Bekir hoca
Koymadın ki murat alak.*

*Eyvah Mamoş, eyvah eyvah
Tabip getir yarama bak.*

*Evlerinin ardı kavak,
Yağmur yağar ufak ufak.
Kör olasın Bekir hoca,
Ağızındaki kurşuna bak.*

*Di kalk Mamoş di kalk, di kalk
Başımıza yığıldı halk.*

*Dışkayı araladın,
Ah bahtımı karaladın.
Kör olasın Bekir hoca,
Mamoş'u da yaraladın.*

*Di kalk Mamoş di kalk, di kalk
Başımıza yığıldı halk.*

*Mamoş paltonu tutayım mı?
Hayrın için satayım mı?
Mezarında boş yer var mı?
Ben'de gidip yatayım mı?*

*Eyvah Mamoş, eyvah Mamoş
Tabip getir imdada koş (Özbek, 1994).*

Kurtlar Vadisi dizisiyle popülerlik kazanan türkünün ortaya çıkışına bağlı olan hikâyesi ile dizide senaryoda yer alan hikâyesi arasında büyük bir fark vardır. Türkünün sözlü kültür ortamında yaratılmasına konu olan hikâyesi şöyledir:

Turkish Studies

“Elazığ’ın Koca Mustafa Paşa mahallesinde oturan Bekir Hoca’nın genç ve güzel bir karısı vardır. Bekir Hoca, Harput’ta namusuyla ve iyiliğiyle tanınan yumuşak başlı temiz bir insandır. Karısı ise gençliğin verdiği tecrübesizlikle evli olduğu halde komşularından, soylu bir aileden olan genç ve yakışıklı Mamoş (Mehmet) ile ilişki kuracak kadar toydur.

Mamoş’la Bekir Hoca’nın karısı arasındaki sevgi gittikçe alevlenir. Etraf da bunu sezmeye başlamıştır. Fakat sevdalılar, buna rağmen her şeyden habersizdirler. Fırsat buldukça buluşur, konuşurlar. Bekir hoca bunun nereye varacağını hesaplamaktadır.

Bekir Hoca, bir gün karısına Harput’a gideceğini ve akşam dönmeyeceğini söyler. Bu fırsattan yararlanan genç kadın Mamoş’u eve davet eder, yerler içerler, eğlenirler. Bekir Hoca ise Harput’a gitmeyecektir. Karanlık bastırınca eve gelir, sessizce kendi anahtarıyla kapıyı açar, sevdalılarının buldukları odaya gelir. İçerden onların eğlenceli çılgınlıklarını duyar, tabancasını çekerek odaya girer. Girer girmez tabancasını ateşler, Mamoş’u kalbinden, karısını da ağzından vurarak öldürür. Bu olaydan sonra Bekir Hoca zabıtaya teslim olur. Adil bir heyetin eve gelip olayı yerinde incelemelerinden sonra, duruşma sonunda Bekir Hoca beraat eder (Tanses, 2005: 436).”

Hikâyeden de anlaşılacağı üzere türkü aldatma sonucunda ortaya çıkan olayları anlatmakta ve yasak bir aşkı konu almaktadır. Kurtlar Vadisi Pusu’da ise Memati’nin oğlu Ali Memati’yi kaybetmesini anlatmaktadır.

Mamoş türküsü, Kurtlar Vadisi Pusu’nun 106. bölümünde yer almıştır. Bu bölüm Mamoş türküsüyle başlar, görüntüde üzerinde yağmur damlaları olan ağaç dalları vardır. Türkü devam ettikçe ekrana mezarlık gelir. Önceki bölümde Polat’ın düşmanı Uluğ Bey tarafından öldürülen Mamoş’un ve bakıcısının cenazesi mezarlığa getirilmektedir. Önde bakıcısının tabutu ve kalabalık, arkada ise oğlunun tabutunu tek başına taşıyan Memati ve Polat mezara doğru yürümektedir. Kamera herkesin yüzündeki acıyı göstermektedir. Bir taraftan bakıcısının defin işleri yapılırken diğer taraftan Memati oğlunun tabutunu kucagından bırakmamaktadır. Kimse konuşmamakta sadece Mamoş türküsü çalınmaktadır. Memati oğlunun tabutuna sarılarak ağlamaktadır. Bu süre on dakikalık bir zamanı kapsar. Daha sonra Abdulhey mezarlığa gelir ve Cahit’e (Uluğ Bey’in yanında yer alan düşmanlarının orda olduğunu görünce) “Bu şerefsizlerin burda ne işi var?” diye sorar. O da “Sen nerdesin? diyerek cevap verir. Mamoş’un bakıcısının defin işlemleri yapılır. Memati tabutu hala kucagında tutmaktadır. Bu arada müzik devam etmekte araya bazı diyaloglar girmektedir. Bunlardan en çarpıcı olanı ise Memati’nin can düşmanlarının canezeye geldikleri anda Zaza’nın adamına söylediği şu sözdür: “Adam gelmiş ki oğlunu öldüren adamın oğlu nasıl gömili onu göre.” Tabutu kucagından bırakmayan Memati’nin omuzuna Polat dokunur ve sonra Memati tabutu yere bırakıp mezara iner. Oğlunun cenazesini eline alan Memati oğluyla birlikte mezarın içine yatar ve “Allah’ımı seven üzerime toprak atsın” der. Kimse toprak atmayınca kendi üzerine toprakları çeker. Polat onu mezardan çıkması konusunda ikna eder. Mamoş türküsü yirmi beşinci dakikaya kadar devam eder. Ondandır Uluğ Bey’in mezarlığa gelip oradaki herkese ateş etmeye başlamasıyla türkü sonlanır.

Türkünün asıl hikâyesini bilmeyen alıcılar/izleyiciler kendilerine gösterilen evlat acısı imgesini gerçek olarak zihinlerine kaydedeceklerdir. Oysaki bu gerçeklik sanal bir gerçekliği yaratarak birincil gösterenin yerine konumlanmıştır. Sözlü kültürde türkünün göstereni “ses” iken elektronik kültür ortamında gösteren “ses ve görüntü”ye dönüşerek gösterilen değişime maruz kalmıştır. Türkünün imlediği “yasak aşk” bağlamına tamamen ters olan görüntüler sözlerle uyum sağlamaya çalışarak bir hikâye oluşturmaktadır. Böylelikle türkünün bağlamından uzaklaşarak kendi kültür ortamının özelliklerine göre yeni bir bağlam yaratıp anlam değiştirmiştir.

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 11/21 Fall 2016

	Gösterge	Gösteren	Gösterilen
Birincil Kültür Ortamı	Türkü/Metin	Ses	Yasak aşk
Elektronik Kültür Ortamı	Türkü/Metin	Ses ve görüntü	Evlat acısı

Televizyon gibi haberleşme araçları, kültürün yeniden tanımlanmasında, yaratılmasında ve aktarılmasında önemli bir güce sahiptir. İkincil kültür ortamının yaygınlık kazanması ve “elektronik ortamla iletişim ağlarının zenginlik kazanması sözlü bellek ve sözlü kültür açısından olumsuzluk olarak düşünülse de sözlü bellek insanoğlu için başvuracağı en yakın ve en doğal kaynak olarak (Fidan, 2011: 140)” geçmişte olduğu gibi gelecekte de varlığını devam ettirecektir. Ulusal ve küresel televizyon kanallarının kolaylıkla izlenebilmesi, edebiyat eserlerini biçim ve içerik açısından değiştirmeye başlamıştır. Edebi yaratımdaki yerel ve ulusal sınırlamaların aşılması, öncelikle yaratıcıların hayal ve dolayısıyla imge ve kurgu dünyalarını farklılaştırmaktadır (Özdemir, 2008: 223). Televizyonun edebî eserlerde oluşturduğu bu değişim Mamoş türküsünde de görülmüştür. Ancak türkü, elektronik kültür ortamında sözlerin bire bir tekrarı ile söz/içerik biçiminden korunmuş ancak gösterge bakımından değişikliğe uğramıştır. Türküyü ilk defa dinleyen izleyicilerin zihninde imge ve kurgu olarak yukarıda bahsettiğimiz sahneler yer alacaktır. Türkü, sözlü kültür ortamında icra edilirken dinleyicilerin her birinin zihninde farklı imgeler oluşur. Akıllarda yaratılan Mamoş karakterinin hiç biri bir birine benzemez. Ancak televizyon gibi elektronik kültür ortamındaki dinleyicilerin/izleyicilerin hepsinde kendilerine gösterilen imgeler yer alır. Yani birincil kültür ortamı olarak adlandırdığımız sözlü kültürde bireylerin zihinlerinde yaratıcı imgeler oluşturur ama ikincil kültür ortamı buna izin vermez. Bu nedenle televizyon gibi görsel-işitsel elektronik kültür ortamı konuyu dar bir olay veya konuya bağlayarak türküler üzerinde kısıtlayıcı ve dönüştürücü bir fonksiyonu vardır.

Televizyonun bölgesel ürünleri ulusal düzeyde tanıtmaya imkânı vardır, bunu Mamoş türküsü örneğinde görüyoruz. Mamoş türküsü bu dizide yayımlandıktan sonra ulusal çapta bir üne kavuşmuştur. Türkü “Hanımın Çiftliği” adlı dizide Muzaffer Ağa’nın öldüğü sahnede de gösterge olarak yer almıştır. İzlenme oranı bakımından Kurtlar Vadisi Pusu dizisi daha fazla seyredilmektedir. Dizide yer alan türküyü daha sonra dizi oyuncusu Gürkan Uygun, çeşitli televizyon programlarında icra ederek bilinirliği artırmış ve onu daha popüler hale getirmiştir. Ayrıca Mamoş türküsünü Ahmet Kaya, Erkan Uğur, İsmail Hakkı Demircioğlu, Sadık Gürbüz, Ünzile, Ebru Avcı, Oğuz Boran, Urfalı Kazım Çiriş, Volkan Köksal gibi yerel ve ulusal şarkıcılar da icra etmişlerdir.

Sonuç

Türküler kültürel belleği, kültür kodlarını taşıyan imgeler hazinesidir. Medyanın da bu hazineden faydalanması kaçınılmazdır. *Pencereden Bir Taş Geldi* türküsü de *Kurtlar Vadisi Pusu* adlı dizide kullanılarak yaratım hikâyesinin göstergelerini değiştirmiş/dönüştürmüştür. Bununla birlikte dizide anlatılmak istenen konu ve yaşatılmak istenen duygu da bu türkü sayesinde yakalanmıştır. Sözlü kültür ortamında türkünün göstergesi yasak aşk iken elektronik kültür ortamında evlat acısına dönüşmüştür. Bu dönüşümde gösteren, gönderici, alıcı, kanal ve bağlamın farklılaşması büyük önem taşımaktadır. İkincil kültür ortamı, belirli bir bölgede üretilen sözlü kültür ürünlerini ulusal düzeyde bilinir kılmakta ve ona ilgiyi artırmaktadır. Bu bağlamda sözlü kültür, kendine çok benzeyen elektronik kültür ortamında değişip dönüşerek yeniden üretilmektedir.

KAYNAKÇA

- Dizdaroğlu, Hikmet (1968). “Halk Şiirinde Türler”, **Türk Dili Dergisi**, S. 207, Aralık, 186-293.
- Fidan, Süleyman (2011). “Sözlü Kültür-Sözlü Tarih İlişkisi Bağlamında Niş Türküleri”, **Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of**

Turkish or Turkic, Volume 6/4, Fall, p. 139-148, ISSN: 1308-2140, www.turkishstudies.net, Ankara-TURKEY.

Kaya, Doğan (2004). **Anonim Halk Şiiri**, Ankara: Akçağ Yayınları.

Koç, Sema ÖZHER (2011). “Fenomenolojik Açıdan Bir Türkü Çözümlemesi: ‘Yüce Dağ Başında Yanar Bir Işık’”, **Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic**, Volume 6/3, Summer, p. 1125-1132, ISSN: 1308-2140, www.turkishstudies.net, Ankara-TURKEY.

Kudret, Cevdet (1980). **Örneklerle Edebiyat Bilgileri**, İstanbul.

“Kurtlar Vadisi Pusu”, http://tr.wikipedia.org/wiki/Kurtlar_Vadisi_Pusu, E. T. 12.01.2012.

“Kurtlar Vadisi Pusu”, [http://www.turkcebilgi.com/ansiklopedi/kurtlar_vadisi_\(dizi\)](http://www.turkcebilgi.com/ansiklopedi/kurtlar_vadisi_(dizi)), E. T. 11.01.2012.

Ong, Walter J. (2007). **Sözlü ve Yazılı Kültür: Sözüün Teknolojileşmesi**, İstanbul: Metis Yayınları.

Özbek, Mehmet (1994). **Folklor ve Türkülerimiz**, İstanbul: Ötüken Yayınları.

Özdemir, Nebi (2008). **Medya Kültür ve Edebiyat**, Ankara: Geleneksel Yayıncılık.

Saussure, Ferdinand de (1998). **Genel Dilbilim Dersleri**, Çev. Berke Vardar, İstanbul: Multilingual Yayınları.

Şemsettin Sami (1986). **Büyük Türkçe Sözlük Kamus-i Türki**, İstanbul.

Tanes, Hamdi (2005). **Örnekleriyle Halk Türküleri**, İstanbul: Say Yayınları.

TDK (1998). *Türkçe Sözlük*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Türkçebilgi, www.turkcebilgi.com, E. T. 1 Ocak 2012.

Vural, Feyzan Göher ve Seranat İstanbullu (2016). “Cinsel Çağrışımlı Türkü Sözlerinin Bölgelere Göre Dağılımı”, **Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic**, Volume 11/18, Fall, p. 79-94, DOI Number: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.10108>, ISSN: 1308-2140, www.turkishstudies.net, Ankara-TURKEY.

Yakıcı, Ali (2007). **Halk Şiirinde Türkü**, Ankara: Akçağ Yayınları.

Citation Information/Kaynakça Bilgisi

Gümüş, İ. (2016). “Bir Türkünün Bağlama Dayalı Göstergesel Dönüşümü: Mamoş Örneği / A Folk Song's Context Based on the Transformation of Sign: Mamoş Example”, *TURKISH STUDIES -International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic-*, ISSN: 1308-2140, Volume 11/21 Fall 2016, ANKARA/TURKEY, www.turkishstudies.net, DOI Number: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.11277>, p. 167-176.